

Nr 249.

Af herr **Branting m. fl.**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om bestämmelser, afseende att omöjliggöra militärens utkommen-derande mot fredliga arbetare vid arbetskonflikter.*

Från alla håll inom de borgerliga klasserna ropas på att *försvars-viljan* hos vårt folk måste göras allmänna och starkare. Högern synes tro, att härtill egentligen blott krävas vackra ord om fosterlandets höga betydelse, men utan någon gärningarnas villighet att ens så omdana förhållandena, att de breda lagren kunna åtminstone börja känna sig äga verklig hemortsrätt och andel i sitt land. Från den liberala regeringen har däremot nyss i samma syfte anbefallts en »tillmötesgåendets politik» som den enda och rätta vägen till den en tid så mycket omordade nationella samlingen.

Nu kan det nog dragas i tvifvelsmål, om militära öfningar någonsin mera ha utsikt att hos oss bli i samma mening en allmän folksak, som t. ex. var fallet under den gamla skarpskytterörelsens dagar. De enormt ökade rustningar, som den kapitalistiska världspolitiken medfört i de flesta länder, ha ju ingalunda föranledts af någon stegrad lust för militära föranstaltningar hos folkens breda lager, utan af mäktiga intressegruppers begär att alltjämt vidga de områden i skilda världsdelar, som de kunna till sin vinning exploatera. Häraf har i åtskilliga länder framgått en hänsynslös kolonialpolitik, hvilken den härskande bourgeoisien fordrar att dess stat skall stödja genom en enorm militär kraftutveckling. Militär-väsendets enda legitima ändamål, värnandet af fäderneslandets frihet och rätt mot neutralitetskränkning eller mot en inbrytande fiende, skjutes åt sidan, och de härskande klasserna påtvinga folken en aldrig förr sedd rustningsbörda ytterst blott för att tillskansa ett gynnadt fåtal fördelar på svagares bekostnad. Dessa rustningar i den ena eller andra

storstaten återverka sedan rundt omkring och tagas öfverallt till motiv för nya rustningsökningar. Så har midt under en stigande civilisation och trots de hastigt sig ökande fredliga band af alla slag, som sammanknyta nationerna och stärka den allmänna fredsviljan, den moderna militarismen blifvit en skruf utan ände, som sargande tränger allt djupare in i hvar-enda nations lefvande organism. Men därför reser sig också hos arbetarklassen, som tynges hårdast af det växande trycket, ett allt kraftigare och allt mera målmedvetet motstånd mot hela detta vanvettiga system, som står i den skarpaste motsats till arbetarrörelsens stora uppgift att skapa på solidaritetens grund en ny och högre ekonomisk ordning.

Den moderna militarismen är emellertid en frukt af det bestående klass-samhället icke blott i den meningen, att den drifves fram af de härskande klasserna i uppenbar strid mot folkens påtagliga intresse af att rustningsbördorna minskas och att krafterna i stället tagas i anspråk för genomgripande socialpolitiska reformer till gagn för de arbetande massorna. Det har öfverallt visat sig att statens militära maktmedel visst icke brukats af de härskande blott vid konflikter staterna emellan, utan också i mycket stor utsträckning anlitas i den fortgående kampen mellan de »två nationer», som inom hvarje kapitalistiskt utveckladt land bygga och bo jämsides med hvarandra. Hvad som borde enbart vara till för att tjäna folkets gemensamma värneförmåga mot ännu tänkbara öfverfall missbrukas af de maktägande till ett vapen i den fortgående klasskampen mellan de kapitalistiska grupperna i samhället och den egendomslösa arbetarklassen. Militarismen tjänar alltså en dubbel uppgift: den vidgar de härskande klassernas vinstmöjligheter och stärker deras position utåt, och därtill tjänar den dem som stöd och hjälp i kampen mot hvad de stundom öppenhjärtligt kalla »den inre fienden», d. v. s. sitt eget lands arbetande folk.

I vårt land drifves ju icke någon militär expansionspolitik, om än ansatser i sådan riktning nog förmärktes särskildt vid den gamla unionens afveckling år 1905. Men det oaktadt har som allbekant är vårt folk fått öfvernog erfarat, att vår hittills enväldigt härskande öfverklass satt äfven hos oss rustningarnas uppdrifvande som ett hufvudmål för sina sträfvanden. Och allt emellanåt har därjämte gifvits åskådningsundervisning om huru det försvar, som hetes vara afsedt endast som nationens yttersta värn mot utländskt våld, i stället användes mot svenska arbetare. Ännu har Sveriges folk ingalunda glömt hur 1879 vår första arbetsnedläggelse inom svensk storindustri, den fullständigt fredliga stora Sundsvallsstrejken, på det brutalaste sätt sprängdes under medverkan af

militär, som rekviderats från Stockholm. Sedan dess har det ju växt upp här i landet en organiserad arbetarrörelse, mot hvilken det slags öfvergrepp, hvilka man först försökte, icke läto sig fullföljas. Men lika fullt har under den tid, som gått, vid en hel del arbetskonflikter utkommenderats militär för att, som det hetat, upprätthålla ordningen, utan att man beaktat att denna ordning i verkligheten nästan aldrig varit i minsta mån hotad, än mindre verkligen bruten från de i konflikten deltagande arbetarna. Men det har mången gång varit nog att en myndig bolagsdisponent gifvit en vink, och den lokala ordningsmakten har skyndat att rekvidera det önskade militära stödet mot de för en bättre existens kämpande arbetarne.

Den landsomfattande lockoutstrejken 1909 gaf det senaste exemplet i allra största skala på hur här i landet under öfverklassvälde militär-makten utan allt fog tvingas att göra tjänst i de sociala striderna. Hela världen har gifvit sitt erkännande åt den enastående lugna behärskning som från den svenska industriarbetarklassens sida visades i denna väldiga kamp, trots masslockoutens hänsynslösa utmaning och trots allt som sedan förekom. Likafullt utvecklade de dåvarande makthafvarna mot dessa arbetarskaror, hvilka själfva begärde rusdrycksförbud medan konflikten pågick och själfva höllo noggrann ordning, ett militäruppbåd som om det gällt att slå ned ett landsuppror. Man kan göra sig ett begrepp om omfattningen af allehanda åtgärder, då man erinrar sig att vid 1911 års riksdag staten fick betala omkring 300,000 kr. för dispositioner under storstrejken, och ännu i årets budget möter en resterande post för samma ändamål på 75,000 kr.! Arbetarne fingo alltså först se sina kamrater i vapenrock utkommenderas att hålla militärbevakning öfver dem, hvilka dels kastats ut, dels funnit plikten bjuda att då gå med ut i den stora försvarskampen, och sedan få de efteråt själfva drygt hjälpa till att betala kostnaderna för dessa ur ordningssynpunkt obehöfliga, men utmanande och alltid farliga åtgärder.

Dessa militärkommenderingar vid fredligt förda arbetskonflikter väcka trots alla förskönande uttolkningar alltid intrycket af ett statens partitagande mot arbetarskarorna, som nedlagt sitt arbete eller af arbetsgifvarne blifvit utestängda. Men de måste också få en allt mera förhatlig prägel i den mån vår armé blifvit i allt högre grad en *värneplikts-här*. Våra unga svenska värnepliktiga ställas genom dessa kommenderingar inför risken af alldeles samma ohyggligheter, som i så många andra länder redan utspelats: de *kunna* bli kommenderade att bruka sina mördande vapen mot egna medborgare och klassbröder, ja mot sina egna

närmaste! Hittills har en sådan riksolycka kunnat förebyggas, främst tack vare våra svenska arbetares genomgående besinningsfulla uppträdande. Men så mycket mera skäl då att i tid sörja för, att den i nu rådande praxis ständigt lurande faran för en blodig katastrof afvärjes.

När 1901 års härordning genomdrefs — efter gammal högersed *mot* en uppenbar folkmening — insåg man också till fullo på demokratiskt håll betydelsen af att icke ge det minsta finger åt den åskådningen, att den nya folkhären skulle kunna ha någon *annan* uppgift än att värna riket mot yttre fiender. Regeringen hade inskjutit i § 28 af värnepliktslagen ett stadgande om rätt för konungen att inkalla beväringens första uppbåd ej blott, som förut, till rikets försvar, utan äfven »till afvärijande af uppror». Mot denna »fläck på värnepliktslagen» vände sig Adolf Hedin med lågande indignation, och t. o. m. särskilda utskottet, som omformade uttrycket till likhet med strafflagens ord »till stillande af uppror», medgaf att, därest sådant inträffade, pliktollisioner vore tänkbara, hvilka borde beaktas vid den förestående revisionen af krigslagarna och då föranleda i vissa fall straffrihet eller straffminskning. Hedin afvisade dock denna mellanväg och sporde i debatten hvarför just nu, när man manar folket till de största ansträngningar mot fiender, man funnit på att med dessa fiender jämställa upprorsmän. »Vi ha annat att göra än att göra uppror», tillade han emellertid mot alla misstolkningar. Bland dem, som då talade och röstade mot tillägget var äfven numera statsministern Karl Staaff, som fann att stadgandet bort mera begränsas, äfvensom att bestämmelser, syftande till den blinda militära lydnadspliktens förnuftiga begränsning, borde införas i krigslagarna, samt ansåg det »åtminstone mycket tvifvelaktigt», om de värnepliktige under utbildningstiden kunde hänföras under strafflagens ord att till upprors stillande må krigsmanskap inkallas. Slutet blef att den af vänstern bekämpade olyckliga tillsatsen antogs äfven af Andra kammaren, men mot en stark minoritet af 75 röster (mot 128).

Erfarenheten sedan 1901 har emellertid visat att det stadgande i värnpliktslagen, till hvars nyinförande intet skäl förelåg och som vänstern därför då motsatte sig, aldrig någon enda gång torde ha ens ifrågasatts till användning. De, som med lätt hjärta demonstrera inför folket att militärutbildningen också kan vara bra för de kapitalistiska intressenas skydd mot arbetare, som kämpa för en knapp daglön, ha funnit sig utmärkt till rätta med strafflagens generella föreskrift och med den uttolkning däraf beträffande de till vapenöfning inryckta värnepliktige, hvilken hr Staaff som ofvan anförts år 1901 fann »åtminstone mycket tvifvel-

aktig». Det lärer under sådana förhållanden bäst motsvara det faktiska läget och de önskemål, hvilka vi veta i denna högviktiga punkt hysas af det ofantliga flertalet svenska arbetare, om vi helt enkelt lägga vårt yrkande så att vi begära föreskrifter, hvarigenom det kan bli slut på hittills gängse system att utan någon som helst rimlig anledning tillkalla militär mot fredliga arbetare, samt att de, som vilja fortsätta på denna dåliga och farliga väg, må kunna härför ställas till allvarligt ansvar. Frågan om mobilisering i och för »stillande af uppror» ligger på ett annat plan, och den svenska arbetarrörelsen, hvilken som Adolf Hedin alldeles riktigt sade, har »annat att göra än att göra uppror» och som nog skall förstå att på annat sätt, med upplysningen som vägrödjare och valsedeln som vapen, göra sin vilja allt mera gällande, har ingen orsak att nu syssla med lagstadganden om tänkta fall, där situationen helt visst komme att oafsedt alla förhandsbestämmelser skriva sina egna lagar. Man får f. ö. en bättre utgångspunkt för en sådan debatt, i den mån den i alla fall kan vara erforderlig, då det sedan 1901 alltjämt ouppfyllda löftet om de barbariska krigslagarnas revision omsider enligt nytt löfte snart kommer på dagordningen. Då skall det visa sig i hvad mån hänsyn tagits till de »pliktkollisioner» 1901 års särskilda utskott erkände, och hur mycket som lättats på »den blinda lyd-nadens tvångströja», hvarom hr Staaff då talade.

Med andra ord uttryckt: hvad det här gäller är icke någon fråga beträffande »uppror» — där själfklart en tidsenlig revision af de i mycket alldeles föråldrade och orimliga bestämmelserna bör äga rum allra senast i samband med den allmänna strafflagsrevisionen — utan det bedröfliga faktum, att än i dag det kan förekomma att en fredlig arbetsinställelse ungefär likställes med ett »uppror». Vi kunna icke nog betona det grundfalska och osociala i en sådan i gammal herreklassfördom rotad syn på arbetsnedläggelsen, som är i och för sig ett fullt legitimt och under vissa förhållanden nödvändigt kampmedel i striden för en mer människovärdig existens för de stora massorna. Och förutom den risk för ödesdigra konflikter, som alltid följer, då på grund af en dylik felsyn om hotande »uppror» militär tillkallas, så befäster hvarje nytt sådant fall inför folkmedvetandet öfvertygelsen om arméns *dubbla* uppgift: vårt yttersta värn utåt, må så vara, men i hvardagslag gör den egentligen tjänst som kapitalets vaktpost mot arbetarne i de sociala striderna.

Må man besinna ställningen! Vårt svenska folk har just på det militära området bevitnat allt för mycket, som varit ägnadt att afkyla äfven en ganska varm offervillighet. Man har ej glömt 1892 års paroll:

få vi detta, så kunna vi försvara oss, än mindre 1901 års runda löften, bl. a. om den ännu alltjämt undanskjutna krigslagsrevisionen och kostnadsberäkningarna, som sedan så oerhördt öfverskridits. Inte heller har man glömt t. ex. hur Riksdagen lurades in i Bodenbygget, där så många miljoner sedan fastnat, och nu allra senast det hänsynslösa försöket att tvinga på nationen mot dess vilja en F-båtsflotta. Det blir sannerligen under alla förhållanden, efter sådant och så mycket annat, som kunde anföras, en vansklighets uppgift att i vårt land åter väcka något af den anda, hvarförutan hvarje försvarsorganisation förblir en död och tom yttre apparat. Men skall till allt annat fortfarande komma att värneplikts-hären tillåtes göra drängtjänst åt enskilda kapitalistiska intressen, då blir ganska visst uppgiften icke blott vansklighets, utan olöslig.

Bland folkets breda lager, där ofta det reella af begreppet fosterland varit knapp daglön, osäker arbetstillgång och det slaget hem, som illa göra skäl för detta namn, har på grund af allt som skett en stämning med nödvändighet växt fram, som kunde formuleras ungefär sålunda: »Så länge folkhären icke får vara endast det yttersta värdet mot ännu tänkbara röfveretåg från andra klass-stater, utan den i praktiken användes vid konflikter mellan kapital och arbete som ett kraftigt skydd för de privilegierade klasserna, så skall ingen söka intala oss att offren för krigsmakten i främsta rummet göras för rikets yttre själfständighet. Man talar om grannen, men man tänker på »den inre fienden», som är vi själfva!»

Det hjälper föga att en sådan uppfattning af många visas tillbaka som en kränkande orättvis beskyllning. Hvad här behöfs är icke betydanden, utan gärning. Och det *borde* icke vara något tungt offer för de besittande klasserna att, då de vädja till hela folkets försvarsvilja, visa det tillmötesgående att de med tillräcklig tydlighet klargöra, hurusom den svenska folkhären blott *får* ha, blott *kan* ha *en enda* uppgift: att värna efter förmåga vår neutralitet och vårt oberoende.

Det är vår fasta öfvertygelse att det svenska samhället har intet att befara, men ofantligt mycket att vinna för sin styrka inåt och utåt genom att aflägsna i görligaste mån nu befintliga möjligheter att missbruka vår värnepliktshär till polistjänst åt kapitalet vid sociala konflikter. Sveriges organiserade arbetare ha tillräckligt visat att de ingalunda drömma om att för sin sociala frigörelse taga sin tillflykt till våldsmedlens illusoriska kraft. De ha lärt af andras erfarenhet att sådana medel vända sig tillintetgörande mot dem, som äro kortsynta nog att bruka dem. Och mot de individuella förlöpnings, som i alla tider förekommit

och väl äfven i framtiden ej uteblifva, har samhället andra, mer än tillräckligt starka skyddsmedel utan alla förbittrande och ur så många synpunkter farliga militärkommenderingar.

På grund af hvad sålunda anförts hemställa vi,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huru i lag, författningar och instruktioner må införas lämpliga bestämmelser, hvarigenom hittills rådande system att vid arbetskonflikter utkommendera militär mot fredliga arbetare omöjliggöres, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 3 februari 1912.

Hj. Branting.

H. Lindqvist.

F. W. Thorsson.

Nils Persson.

Värner Rydén.

A. J. Christierson.

Carl Lindhagen.

Erik Palmstierna.

V. Larsson.
